

Н. І. Пати́ка,

к. е. н., доцент, докторант, Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки"

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ВПЛИВ НА ЙОГО РОЗВИТОК

N. Patyka,

PhD (Econ.), Docent, DSc candidate at National Research Centre "Institute of Agricultural Economics"

FOREIGN INVESTMENT IN THE UKRAINE'S AGRICULTURE: CURRENT STATE AND IMPACT ON ITS DEVELOPMENT

У статті проаналізовано тенденції розвитку іноземного інвестування сільського господарства за 2010–2017 рр. Виявлено прояви поступового погіршення передумов для активізації процесів іноземного інвестування сільського господарства на основі статистичного аналізу динаміки показників обсягів залучених прямих іноземних інвестицій, їх частки у валовій доданій вартості, валовому прибутку сільського господарства, продуктивності праці в сільськогосподарському виробництві тощо. Визначено, що головною причиною відсутності стратегічних іноземних інвестицій в сільському господарстві України є малосприятливий інвестиційний клімат.

За результатами дослідження обґрунтовано висновок, що іноземне інвестування є одним із дієвих інструментів для розвитку сільського господарства та забезпечення його конкурентоспроможності. На сьогодні іноземні інвестиції через незначні їхні масштаби не мають суттєвого впливу на стан його функціонування і не сприяють розв'язанню пріоритетних завдань розвитку. Зарубіжні джерела інвестування не можуть відігравати ролі головного важеля економічного зростання, але за умови їх обґрунтованого й раціонального використання навіть незначні надходження сприятимуть поживленню сільськогосподарського виробництва, підвищенню його ефективності.

In the article, the development trends in foreign investment to agriculture in 2010–2017 have been analysed. Gradual deterioration of the prerequisites for the development of agricultural foreign investments has been found by studying the trends of foreign investment to agriculture on the basis of statistical analysis of the dynamics of indicators of the amount of attracted foreign direct investment, their share in gross value added, gross agricultural income, labour productivity in agricultural production, and others. It has been determined that the main reason for the lack of strategic foreign investments in agriculture in Ukraine is the unfavourable investment climate.

The findings of this study made it possible to draw a conclusion that foreign investment is one of the most effective instruments the development of agriculture and ensuring its competitiveness. Today, foreign investments, due to its small scale, do not have a significant impact on the state of the agricultural economy and do not contribute to the solution of priority development tasks. Foreign sources of investment cannot play the role of the main lever of economic growth, but if they are justified and rational use, even insignificant revenues will contribute to the revitalization of agricultural production, increase its efficiency.

Ключові слова: іноземні інвестиції, продуктивність праці, валова додана вартість, інвестиційний клімат, сільське господарство.

Key words: foreign investment, labour productivity, gross added value, investment climate, agriculture.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Формування конкурентоспроможного сільського господарства вимагає якісних перетворень, мобілізації

всіх ресурсів, ефективного використання національних конкурентних переваг, активну участь у зовнішньоекономічній діяльності, одним із напрямів якої є залучення іноземних інвестицій. Як свідчить світовий досвід, іноземні інвестиції сприяють модернізації, забезпечують доступ до сучасних технологій не тільки у виробництві,

Таблиця 1. Продуктивність праці в сільськогосподарському виробництві

Роки	На 1 зайнятого в сільськогосподарському виробництві, у постійних цінах 2010 року; грн			У % до попереднього року		
	сільсько-господарське виробництво	рослинництво	тваринництво	сільсько-господарське виробництво	рослинництво	тваринництво
2000	27066,9	112,3
2005	72621,9	86198,1	47992,8	114,6	110,4	133
2010	132680,4	133603	130473,7	101	96,3	114,5
2011	165229	171142,8	148840,3	124,5	128,1	114,1
2012	159679	155543,8	171798,3	96,6	90,9	115,4
2013	201216,9	202220,5	198185,6	126	130	115,4
2014 ¹	227753,4	228884,7	224105,1	109,1	108,2	111,6
2015 ¹	223309,9	218768	237990	98	95,6	106,2
2016 ¹	275317,8	270863,2	292511,2	123,3	123,8	122,9

Примітка: ¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики України [3].

Таблиця 2. Зайняте населення в сільському господарстві, тис. осіб

	2000	2005	2010	2014 ¹	2015 ¹	2016 ¹	2016 р. у % до 2010 р.
Усього	20175	20680	20266	18073,3	16443,2	16276,9	80,7
Сільське, лісове та рибне господарство	4367	4005,5	3115,6	3091,4	2870,6	2866,5	65,6
Частка населення, зайнятого в сільському господарстві	21,6	19,4	15,4	17,1	17,5	17,6	-4 пп.

Примітка: ¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики України [3].

а й у менеджменті, що є важливим фактором розвитку ринкових форм і методів господарювання; реалізації продукції та її просуванні на зовнішні ринки; забезпечують потребу у необхідних ресурсах, сировині та продукції, сприяють розвитку ринків, активізації господарської діяльності; а головне — стимулюють розвиток економічно ефективних і конкурентоспроможних експортерів. Іноземні інвестиції при ефективному їх використанні здатні забезпечити необхідні масштаби та темпи структурної перебудови вітчизняного сільського господарства, що дасть можливість йому вписатися в систему міжнародного поділу праці.

У сучасних умовах глобалізації світової економіки обсяги прямих іноземних інвестицій є також одним з показників ступеня інтеграції країни в світову економіку.

Необхідність дослідження цієї стратегічної проблеми обумовлена тим, що її успішне вирішення позитивно вплине на загальний стан вітчизняного сільського господарства та його подальший успіх на світовому ринку. Важливим є формування науково обгрунтованої, цілеспрямованої інвестиційної політики, яка б за своєю логікою та принципами сприяла розвитку та забезпеченню конкурентоспроможності сільського господарства України. Вирішенню цього питання і присвячене наше дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, З ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ

Багато вітчизняних науковців займаються питаннями дослідження іноземних інвестицій в аграрній сфері. Серед них слід відмітити таких відомих українських вчених, як Безп'ята І.В. [1], Бондаренко О.О. [2], Дем'янен-

ко М.Я. [9], Кісіль М.І. [9], Лупенко Ю.О. [9], Назаренко І.М. [4], Приб К.А. [6], Плаксієнко В.Я. [7], Чернишова Л.О. [10] та ін.

ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧЕНА ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Незважаючи на значний доробок вітчизняних та зарубіжних учених, нині недостатньо досліджень, присвячених вивченню макроекономічних проблем залучення іноземних інвестицій в сільське господарство України та регулювання процесів зростання їх обсягів. Визначені у працях зазначених науковців перспективи розвитку іноземного інвестування потребують подальшого дослідження, поглиблення та адаптації до умов сьогодення.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження сучасного стану надходження іноземних інвестицій в сільське господарство України та їх використання.

ВИКЛАД РЕЗУЛЬТАТІВ ТА ЇХ ОБГРУНТУВАННЯ

Сільське господарство як базова галузь в Україні спроможна бути "локомотивом" у забезпеченні поступального і якісно нового рівня соціально-економічного розвитку українського суспільства. Але задля виконання цієї місії дана галузь має пройти нелегкий шлях реконструкції та модернізації: необхідно нарощувати обсяги якісної та екологічно чистої продукції, знижувати витрати, запроваджувати новітні технології, підвищувати продуктивність праці тощо. І не останню роль у цьому процесі може зіграти іноземний капітал.

Таблиця 3. Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) у сільському господарстві України, млн дол. США¹

	Обсяг на 1 січня								Відхилення (2017 р. у % до 2010 р.)
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ²	
УСЬОГО в економіці України, млн дол. США	38992,9	45370,0	48197,6	51705,3	53704,0	40725,4	36154,5	37655,5	-3,43
Сільське, лісове та рибне господарство, млн дол. США	669,2	719,5	725,3	717,8	776,9	617,0	502,2	500,1	-25,27
Частка сільського, лісового та рибного господарства у загальних обсягах ПІІ	1,72	1,59	1,50	1,39	1,45	1,52	1,39	1,33	-22,61
Приріст ПІІ, млн дол. США до попереднього року	-144,1	50,30	5,80	-7,50	59,10	-159,90	-114,80	-2,10	-
Приріст ПІІ, % до попереднього року	-17,72	7,52	0,81	-1,03	8,23	-20,58	-18,61	-0,42	-
Відношення ПІІ до випуску сільськогосподарської продукції, %	2,83	2,53	2,66	2,31	2,45	2,04	1,56	1,60	-43,42
Відношення ПІІ до валової доданої вартості, %	6,40	5,21	5,12	4,33	5,56	5,69	4,65	-	-
Відношення ПІІ до валового прибутку, %	8,12	6,55	6,71	5,69	6,98	6,72	5,53	-	-

Примітка: ¹ Тут і далі дані за 2010—2017 роки без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, а також за 2014—2017 роки без урахування частини зони проведення антитерористичної операції.

² Дані за 2017 рік попередні.

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України [3].

Так, наприклад, запорукою стабільного розвитку сільськогосподарського виробництва, підвищення рівня його конкурентоспроможності як на національному, так і на міжнародному ринках є продуктивність праці. Характерними ж ознаками сучасного сільського господарства є низький рівень продуктивності праці, хоча й за статистичними даними в останні роки вона зросла у сільському господарстві більш, ніж у 10 разів (табл. 1).

Але така тенденція склалася в основному тому, що за аналізований період відбулося зниження кількості зайнятих у галузі осіб. Так, якщо у 2000—2004 рр. частка працівників, задіяних в сільськогосподарському виробництві, перевищувала 20% від загальної кількості працюючого населення, то у 2007—2010 рр. скоротилася до 15—16% та дещо підвищилася у 2014—2016 рр. до 17—17,6%, тобто зниження відбулося на 4 пп. (табл. 2).

У свою чергу скорочення чисельності зайнятих у сільському господарстві, поряд з іншими причинами, зумовлено й тим, що обсяги виробництва сільськогосподарської продукції у рослинництві, як менш трудомісткій галузі, в останні роки зростають, а в тваринництві скорочуються. Так обсяги виробництва продукції рослинництва за останні 26 років зросли на 27%, та складали у 2016 р. 185052,1 млн грн. Разом з тим обсяги виробництва продукції тваринництва скоротилися на 50,7% до 69588,4 млн грн у 2016 р.

Причиною низької продуктивності праці також є зношеність основних засобів, недостатні обсяги інвестицій для належної модернізації та інноваційних впроваджень.

В умовах обмеженості власних фінансових ресурсів та інвестиційної кризи в Україні, іноземний капітал у формі прямих і портфельних інвестицій є одним із джерел фінансування, яке дає можливість покривати тимчасові потреби вітчизняного сільськогосподарського виробника у фінансах. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ), на нашу думку, є найвигіднішим способом фінансування, оскільки у цьому випадку держава не повинна

здійснювати платежі на обслуговування боргів, тобто пряме іноземне інвестування не призводить до збільшення зовнішньої заборгованості, яка на сьогодні вже сягає понад 110% ВВП [8].

З позиції платіжного балансу пряме іноземне інвестування — це будь-яке надання кредиту чи придбання власності зарубіжного підприємства, певна частка якого перебуває у власності резидентів країни-інвестора.

У більш широкому контексті іноземні інвестиції слід розглядати як елемент залучення сукупного іноземного капіталу для здійснення економічних перетворень. Але для цього прямі іноземні інвестиції повинні надходити у вигляді техніки, технологій, ноу-хау, патентів для проведення реконструкції і модернізації сільського господарства та матеріальних коштів.

Прямі іноземні інвестиції заохочують експорт країни, дають змогу підприємству розширити свою мережу збуту і таким чином розширити асортимент товарів, які продаються на закордонних ринках, більшою мірою, ніж якби вся торгівля здійснювалася через експорт.

За період 2010—2017 рр. обсяги ПІІ у сільському господарстві України були дуже незначними, їх частка в загальних обсягах ПІІ в Україні становила 1,72—1,33%. Причому за аналізований період сума іноземних інвестицій в сільському господарстві зменшилась на 25%, що говорить про значний відтік іноземного капіталу з галузі (табл. 3). В свою чергу це свідчить про те, що рівень привабливості сільського господарства України для іноземних інвесторів досить низький: високі інвестиційні ризики, недостатня прибутковість на вкладений капітал. У першу чергу їх цікавлять підприємства, які можуть забезпечити за короткий час повернення вкладеного капіталу з отриманням найбільшого прибутку. З огляду на це, більш перспективними в українській економіці для них є не виробництво сільськогосподарської продукції, а її переробка.

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, що фактично надійшли в сільське господарство України починаючи з 1992 р., на кінець 2017 р. становив 500,1 млн

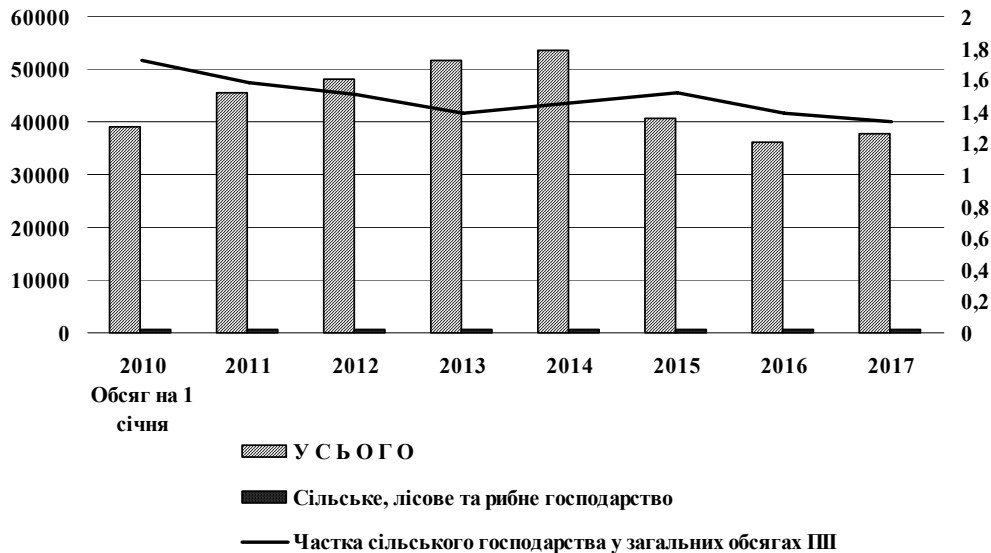

Рис. 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій в сільському господарстві України, млн дол. США

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України [3].

Таблиця 4. Річні зміни в основних показниках розвитку сільського господарства України, 2010—2016 рр.

Роки	Прямі іноземні інвестиції, зміна за рік, %	Валовий випуск, зміна за рік, %	Валова додана вартість, зміна за рік, %	Валовий прибуток, зміна за рік, %
2010	-17,72	23,77	26,14	26,02
2011	7,52	33,75	32,57	33,89
2012	0,81	3,31	2,99	-1,35
2013	-1,03	16,88	16,87	16,85
2014	8,23	20,82	21,75	27,4
2015	-20,58	46,58	48,81	58,18
2016	-18,61	17,01	15,59	14,84

Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики України [3].

дол. США (табл. 3, рис. 1). Але в умовах глибокої економічної та фінансової кризи, яка має місце в національній економіці, навіть ці невеликі кошти є вагомим для розвитку галузі, хоча для усунення причин цієї кризи вони незначні.

Світовий досвід переконує, що для макроекономічної стабілізації країн з перехідною економікою та їх інтеграції у світову економіку необхідні інвестиції в економіку країни на рівні 19—25% ВВП.

Якщо розглянути обсяги іноземних інвестицій в сільському господарстві (табл. 3), розрахованих до валової доданої вартості та до валового прибутку галузі, то видно, що ці показники поступово знижуються і становлять у 2016 р. лише 4,65% і 5,53% відповідно.

Аналіз впливу іноземних інвестицій на обсяги випуску сільськогосподарської продукції, валову додану вартість та валовий прибуток сільськогосподарських підприємств (табл. 4) дозволяє зробити висновок, що вони не призводять до зміни тенденції їх зростання чи уповільнення. Після досягнення екстремальних значень 46,58%, 48,81% та 58,18% відповідно у 2015 р. спостерігається різке зниження зазначених показників.

Однак стверджувати, що зниження валової доданої вартості та валового прибутку сільськогосподарських підприємств в Україні було визначене виключно відто-

ком ПІІ, не правильно. Темпи зміни валової доданої вартості та валового прибутку в більшій мірі визначалися розвитком виробництва, цінами, вартістю матеріальних ресурсів, які забезпечують виробництво продукції тощо.

Основними країнами-іноземними інвесторами вітчизняного сільського господарства є Кіпр — при чому його частка в загальних обсягах інвестування за період 2010—2016 рр. зросла на 10,2 пп. до 36,4%; Великобританія — 10,2% , Німеччина — 6,3%, Польща — 6,1%, Франція — 4,3%, США — 3,5%, Нідерланди — 3,3% від загальних обсягів ПІІ в галузь (рис. 2). Найбільше збільшили свою частку такі країни, як Кіпр — на 10,2 пп., Франція — на 2,0 пп., Польща — на 1,7 пп. До країн-інвесторів, які активно зменшували свою частку в загальних обсягах іноземного інвестування, слід віднести Великобританію — зменшення на 9,9 пп., США й Австрія — на 3,2 пп. кожна, Німеччина — на 2,3 пп.

Малосприятливий інвестиційний клімат в Україні — головна причина відсутності стратегічних іноземних інвестицій. Він зумовлює вичікувальну позицію стратегічних інвесторів, особливо у плані залучення середнього й великого капіталу. Навіть більше, спостерігається невпевненість у подальшому співробітництві з боку інвесторів, що вже вклали свої кошти в сільське господарство України. Як видно з даних таблиці 3, з 2014 р. ви-

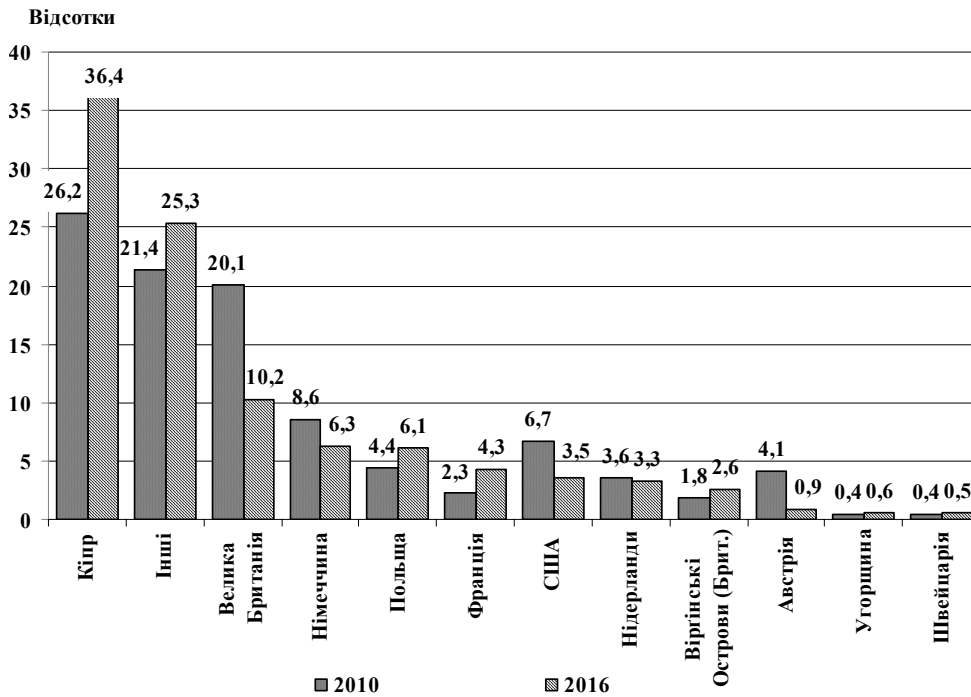

Рис. 2. Країни — основні інвестори сільського господарства України

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України [3].

лучено 276,8 млн дол. США. На сьогодні очікувати великого притоку іноземних капіталів у сільське господарство, як і в економіку України, не слід, адже інвестиційний клімат залишається досить несприятливим.

Зокрема основними негативними ознаками інвестиційного клімату в економіці України на даний момент є [6]:

1. Політична нестабільність, неперіоритетні напрями розвитку економічної політики, нестабільна законодавча база з питань іноземного інвестування.

У рейтингу світового співтовариства Україна належить до країн з підвищеним рівнем політичних та економічних ризиків. На створення такого іміджу держави особливо вплинула політична нестабільність, військові події на Сході країни, окупація Криму, часті зміни в керівництві всіх гілок влади, недостатній рівень законодавчої бази, а також її недосконалість і нестабільність.

2. Стан реформування економіки.

Низький рівень інвестиційної привабливості України свідчить про негативний стан ринкових перетворень: і досі не відбулось утворення необхідного ринкового середовища, не визначені повністю питання власності на землю тощо. Серед основних негативних ознак інвестиційного клімату часто називають те, що в Україні земля не товар.

3. Недостатній рівень розвитку інфраструктури інвестиційного ринку.

Стан розвитку інфраструктури не відповідає вимогам сьогодення. Так, фондовий ринок досі не розвинутий. Не сформоване динамічне інформаційне середовище. Незадовільний стан розвитку виробничої інфраструктури: доріг, транспорту, підприємств обслуговування, постачання та збуту тощо.

4. Високі темпи інфляції.

Інфляція — один з основних індикаторів, який негативно впливає на формування інвестиційного клімату держави. Так, у 1992 р. індекс інфляції в Україні ста-

новив 2100%, у 1993 — 10256, у 1994 — 501, у 1995 — 281,7, у 1996 — 139,7, у 1997 — 110,1, в 2000 р. — 125,8, 2010 — 109,1, 2015 — 143,3, 2017 — 113,7% %. Високі темпи інфляції обумовлюють стрімке зниження ділової інвестиційної активності, особливо у сфері виробництва, та негативно впливають на рівень простого відтворення через знецінення амортизаційних відрахувань.

5. Внутрішні інвестиції.

Загальновідомо, що в країну з низьким рівнем внутрішнього інвестування не вкладатиме кошти і іноземний інвестор. Загальний обсяг капіталовкладень у сільському господарстві стабільно зростає. Так, за період 2010—2016 рр. обсяг капітальних вкладень зріс більш ніж у 4 рази. Але питома вага капітальних вкладень у випуску сільськогосподарської продукції знаходиться на рівні 6,12% у 2016 р. При такій внутрішній ситуації з капіталовкладеннями не можна очікувати динамічного притоку іноземних капіталів.

Отже, інвестиційний клімат в Україні для іноземних інвесторів, незважаючи на певні позитивні моменти, непривабливий. Незначні обсяги іноземних вкладень, їх неефективне використання не сприяють технологічному оновленню сільськогосподарського виробництва і не впливають на загальний стан галузі.

Для залучення іноземних інвестицій необхідно насамперед розв'язати проблеми макроекономічної стабілізації й активізувати дію усіх важелів економічного регулювання інвестиційної діяльності.

Інвестиційні проекти із залученням іноземних інвесторів, щодо яких останні претендують на одержання додаткових податкових, митних, кредитних пільг та страхових гарантій, мають сприяти створенню нових робочих місць на підприємствах, у які здійснюються інвестиції; супроводжуватися впровадженням сучасних ресурсозберігаючих та екологічно безпечних видів технологій; сприяти зниженню енергоспоживання на одиницю продукції; бути орієнтованими на найраціональ-

ніше використання сировинної бази сільського господарства. Продукція підприємства з іноземними інвестиціями має бути конкурентоспроможною на міжнародних ринках [6].

У розвинутих країнах світу вільних інвестиційних ніш практично немає, тоді як у сільському господарстві нашої країни вони є, причому в усіх регіонах. У цьому на сьогодні наша перевага.

ВИСНОВКИ

Іноземне інвестування посідає особливе місце в структурі зовнішньоекономічних пріоритетів розвитку сільського господарства України. Однак практика свідчить, що на сьогодні іноземні інвестиції через незначні їхні масштаби не мають суттєвого впливу на стан його функціонування і не сприяють розв'язанню пріоритетних завдань розвитку. Розширити можливості нашої країни по залученню іноземного капіталу здатне правильне розуміння мотивів і інтересів іноземних інвесторів і відповідно побудована система регулювання, здатна об'єднати інтереси іноземних інвесторів із національними економічними інтересами держави.

Звичайно, іноземні інвестиції не самоціль, вони не є гарантом швидких темпів зростання випуску продукції. Кожна країна має власні фактори, що впливають на цей рівень. Сільське господарство України не повинне орієнтуватися лише на зарубіжні джерела інвестування, які не можуть відігравати ролі головного важеля економічного зростання, але за умови їх обґрунтованого й раціонального використання навіть незначні надходження сприятимуть пожеввленню виробництва, підвищенню його ефективності. Також важливо забезпечити певний баланс між обсягами внутрішнього і зовнішнього фінансування національної економіки.

Література:

1. Безп'ята І.В. Особливості залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки // Економіка і суспільство. — 2016. — Вип. № 4. — С. 67—71.
2. Бондаренко О.О., Нижник К.С. Залучення іноземних інвестицій як джерело економічного зростання / О.О. Бондаренко, К.С. Нижник // Вісник КНУТД. — 2014. — №3 — С. 88—95.
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Назаренко І.М. Аналіз інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств регіонів України // Проблеми економіки. — 2015. — № 4. — С. 136—143.
5. Патица Н.І. Економічні аспекти залучення іноземних інвестицій в економіці України та удосконалення механізму їх використання (Розділ 6 у монографії "Аналіз і моделювання суспільного розвитку в Україні". За редакцією академіка НАНУ Гейця В.М.). — Харків: Форт, 2000. — С. 73—83.
6. Патица Н.І. Шляхи залучення іноземних інвестицій в економіку України / А.В. Мар'єнко, Г.В. Принц, Н.І. Патица, К.А. Пріб // Фінанси України. — 1999. — № 7. — С. 34—44.

7. Плаксієнко В.Я. Формування інвестиційного клімату в підприємствах аграрного сектору України / В.Я. Плаксієнко // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2011. — № 2. — С. 202—206.

8. Статистика зовнішнього сектору / Національний банк України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=36693528>

9. Стратегічні напрями інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / Ю.О. Лупенко, М.Я. Дем'яненко, М.І. Кісіль [та ін.]; за ред. Ю.О. Лупенка та М.І. Кісіля. — К.: ННЦ ІАЕ, 2012. — 66 с.

10. Чернишова Л.О. Особливості залучення та стимулювання іноземного інвестування в Україні / Л.О. Чернишова, В.В. Сазанова // Бізнес Інформ. — 2013. — № 2. — С. 87—90.

References:

1. Bezpiata, I.V. (2016), "Features of foreign investment in the agricultural sector", *Ekonomika i suspil'stvo*, vol. 4, pp. 67—71.
2. Bondarenko, O.O., Nyzhnyk, K.S. (2014), "Investment attraction as a source of the economic growth", *Visnyk KNUVD*, vol. 3, pp. 88—95.
3. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2018), "statistical information", available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html (Accessed 12 February 2018).
4. Nazarenko, I. M. (2015), "Analyzing the investment support of agricultural enterprises in Ukrainian regions", *Problemy ekonomiky*. vol. 4, pp. 136—143.
5. Patyka, N.I. (2000), "Economic aspects of attracting foreign investments in the economy of Ukraine and improving the mechanism of its use" (*Rozdil 6 u monografii Analiz i modeliuvannia suspil'noho rozvytku v Ukraini [Analysis and modeling of social development in Ukraine]*), Fort, Kharkiv, Ukraine, pp. 73—83.
6. Patyka, N.I. Mar'ienko, A.V. Prynts, H.V. and Prib, K.A. (1999), "Ways of attracting of foreign investments into the Ukrainian economy", *Finansy Ukrainy*, vol. 7, pp. 34—44.
7. Plaksienko, V.Ya. (2011), "Formation of the investment climate in enterprises of the Ukrainian agrarian sector", *Visnyk Poltav'skoi derzhavnoi ahrarnoi akademii*, vol. 2, pp. 202—206.
8. The official site of National Bank of Ukraine (2018), "External sector statistics", available at: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?showHidden=-1&art_id=65613&cat_id=44446#4 (Accessed 10 February 2018).
9. Lupenko, Yu.O. Dem'ianenko, M. Ya. and Kisil', M.I. (2012), *Stratehichni napriamy investytsijnoho zabezpechennia rozvytku sil's'koho hospodarstva Ukrainy na period do 2020 roku [Strategic directions of investment support of the development agriculture of Ukraine for the period up to 2020]*, IAE, Kyiv, Ukraine.
10. Chernyshova, L. O. And Sazanova, V. V. (2013), "Specific features of attraction and stimulation of foreign investment in Ukraine", *Biznes Inform*, vol. 2, pp. 87—90. *Стаття надійшла до редакції 14.02.2018 р.*